

Министерство культуры Республики Беларусь
Белорусский государственный университет культуры и искусств

НАУЧНЫЙ ПОИСК В СФЕРЕ СОВРЕМЕННОЙ КУЛЬТУРЫ И ИСКУССТВА

*Материалы научной конференции
профессорско-преподавательского состава
Белорусского государственного университета культуры и искусств,
посвященной Году качества
(Минск, 21 ноября 2024 г.)*

Минск
БГУКИ
2025

УДК 316.7+7
ББК 7я431+85я431
Н 347

Редакционная коллегия:
*Н. В. Карчевская, Е. Е. Корсакова, Ю. Н. Галковская,
Е. В. Пагоцкая, Н. Е. Шелупенко*

Рецензенты:
М. Л. Цыбульский, кандидат искусствоведения, доцент,
Е. В. Голикова-Пошка, кандидат искусствоведения, доцент

Научный поиск в сфере современной культуры и искусства :
НЗ47 материалы науч. конф. профессорско-преподавательского состава БГУКИ, посвященной Году качества, Минск, 21 нояб. 2024 г. / М-во культуры Респ. Беларусь, Белорус. гос. ун-т культуры и искусств ; редкол.: Н. В. Карчевская [и др.]. – Минск : БГУКИ, 2025. – 556 с.

ISBN 978-985-522-394-9.

Представлены материалы научной конференции профессорско-преподавательского состава, посвященной Году качества. Ее участники обсудили достижения за 25 лет существования белорусской культурологической школы и перспективы ее развития, рассмотрели опыт сохранения, трансляции, репрезентации историко-культурного наследия, информационные технологии в культуре, традиции и новации в межкультурной коммуникации и диалоге культур и многие другие вопросы.

Адресуется преподавателям учреждений образования сферы культуры, научным работникам, студентам, а также широкому кругу читателей.

УДК 316.7+7
ББК 7я431+85я431

ISBN 978-985-522-394-9

© Учреждение образования
«Белорусский государственный
университет культуры и искусств», 2025

СОДЕРЖАНИЕ

ПЛЕНАРНЫЕ ДОКЛАДЫ

<i>Соколова О. М.</i> Культурологическая школа Беларуси: истоки, реалии, перспективы	9
<i>Николаева Ю. Г.</i> Жанровое разнообразие эстрадно-циркового искусства на белорусской эстраде советского периода	18

Круглый стол Здабыткі і перспектывы развіцця беларускай культуралагічнай школы: да 25-годдзя заснавання

<i>Смолик А. И.</i> Аксиология как проблемное поле отечественной культурологии: становление и развитие	25
<i>Масленченко С. В.</i> Этапы развития цифровой культуры и ее цифровизации	32
<i>Никонович Н. А.</i> Религиоведение и культурология как важнейшие составляющие гуманитарного знания	37
<i>Коваленя Е. Г.</i> Исследование геокультуры города как области научного знания в белорусской культурологии	41
<i>Усовская Э. А.</i> Культурология и культурные исследования как фундаментальное и прикладное направления	49
<i>Белакурскі В. М., Белакурская Ж. Я.</i> Феномен архетыпу ў філасофска-культуралагічным разуменні	52
<i>Криштаносова Е. А.</i> Этнические традиции в контексте современного диалога культур: консервация и трансляция	56
<i>Сухоцкая Т. Ф.</i> Культуралагічнае асэнсаванне мастацкай літаратуры	59
<i>Карнажицкая Т. В.</i> Гуманитарно-эстетический потенциал современного культурного пространства Беларуси	64
<i>Соколовская М. М.</i> Ценности традиционной китайской культуры ..	68
<i>Самосюк Н. В.</i> Социокультурные связи русской православной церкви и православной церкви Западной Беларуси в межвоенный период	73
<i>Шелег Е. А.</i> Инклюзивное культуротворчество в информационной эпохе: возможности и вызовы	77
<i>Михалёва Е. А.</i> Интерпретация понятия «традиционные семейные ценности» в социально-гуманитарном дискурсе	82
<i>Молдованова Е. С.</i> Междисциплинарный подход к изучению культуры детства	86

<i>Пилипенко К. А.</i> Специфика создания молодежных центров на базе креативных пространств	91
<i>Ду Бикунь.</i> Традиции дворцовой системы питания в Китае	94
<i>Кузьменчук И. В.</i> Особенности формирования национальной культуры в системе идентичности нации: культурологический аспект	100
<i>Ли Сюэсинь.</i> Коннотация образа яйца в восточных космогонических мифах	104
<i>Лу Ся.</i> Бурлеск как жанр традиционных уличных представлений Сычуани	108
<i>Чжун Цяньцян.</i> Влияние западной традиции на китайскую философию	113

Секция 1

Актуальные проблемы теории и истории искусства

<i>Пагоцкая Е. В.</i> Сценическое пространство Беларуси: историко-культурный аспект	119
<i>Шаройко Е. Н.</i> Фреска в художественном решении фильма	124
<i>Петухова Н. В.</i> Метад рэканструкцыі ў распрацоўцы і ўвасабленні традыцыйнага абраду	129
<i>Стельмах А. М.</i> Современные стратегии позиционирования деятельности театра	132
<i>Трапянок У. А.</i> Генезіс і сучаснае развіццё паэтычнага радыётэатра Беларусі	137
<i>Чжан Яньпен, Трепенко В. А.</i> Влияние заимствованных программ на современное телевидение Китая на примере постановочного проекта «Слава Богу, ты здесь»	145
<i>Николаева Ю. Г.</i> Роль деятельности концертных бригад в развитии эстрадно-циркового искусства в Беларуси советского периода ...	149
<i>Грищенко А. Б.</i> Пленэры по живописи как способ сохранения и популяризации архитектурного наследия Беларуси	156
<i>Коришук А. Н.</i> Музыкальное направление классической кроссовер в массовой культуре Беларуси и России: специфика и формы проявления	161
<i>Беспалая А. А.</i> Арт-парк «Никола-Ленивец» как способ художественного освоения природного пространства	165
<i>Гу Юйши.</i> Стилистические особенности жанра сяньшэн	173
<i>Су Жунци.</i> Актуальные проблемы современного театрального образования (на примере подготовки актеров в Беларуси первой четверти XXI в.)	177
<i>Сюй Цзинань.</i> Поэтичность в живописи Марка Шагала	181
<i>Чжан Цзыхань.</i> Развитие детского театра в Китае	189
<i>Чэнь Вэнь Вэнь.</i> Современное состояние театрального любительского искусства в Беларуси	193

<i>Ян И.</i> Исследование выставок китайских музеев в условиях цифровизации	197
<i>Смирнова И. А.</i> Национальные тенденции развития белорусского джаза первой четверти XXI в.	201
<i>Бортновский В. В.</i> Выдающиеся личности в мировой истории дирижерского исполнительства: Густав Малер (1860–1911)	208
<i>Федоров А. В.</i> Искусство дирижирования как самостоятельный вид музыкального творчества	212
<i>Довжик Е. Н.</i> Формирование современного духового оркестра в зарубежной музыкальной культуре XX в.	219
<i>Сергеева О. О.</i> Творческий портрет Анри Брода и его вклад в развитие французской исполнительской школы игры на гобое	225
<i>Поляков Г. Г.</i> Сценическая интерпретация электронной танцевальной музыки: определение и содержание понятия	229
<i>Пуш С. В.</i> Формирование исполнительских навыков в классе струнного ансамбля	234
<i>Белан А. И.</i> Специфика формирования знаний, умений и навыков эстрадно-джазовой манеры исполнительства (в контексте истории традиционного и прогрессивного современного сольного исполнительства пианистов)	240
<i>Домненкова Л. В.</i> Формообразование и декорирование европейского фаянса и фарфора эпохи барокко	247
<i>Кривошеева С. В.</i> Тенденции развития народного изобразительного искусства в современном художественном пространстве Беларуси	253
<i>Мицкевич А. Г.</i> Из опыта исследований и презентаций многообъектных произведений искусства	257
<i>Васюк Т. I.</i> Мастацтва як форма ўдасканалення асобы	261
<i>Шатило Е. В.</i> Особенности экспонирования декоративно-прикладного искусства в контексте современной выставочной деятельности	266
<i>Лінькова Н. А.</i> Рэпрэзентацыя каштоўнасцей традыцыйнага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва ў сучаснай выставачнай прасторы ...	271
<i>Ван Юекай.</i> Влияние маньчжурских мифов о сотворении мира на искусство масок	276
<i>Ши Сюэфэн.</i> Искусство традиционной китайской керамической посуды	281
<i>Ши Сюэфэн.</i> Мебельное искусство традиционного китайского дома	284
<i>Дожина Н. И.</i> Специфика организации аудиторной работы по сольфеджио со студентами факультета музыкального и хореографического искусства	287
<i>Ухова И. В.</i> Жанровые средства музыкальной выразительности: научный и педагогический аспекты	292

<i>Ходинская Н. Н.</i> Звуковой материал музыки XX–XXI вв. в курсе современной гармонии	297
<i>Лойко О. Б.</i> Содержательно-методические аспекты преподавания дисциплины «Элементарная теория музыки» для иностранных студентов	303
<i>Чжан Цзобинь.</i> Музыкальное образование Китая до 1911 г.: историко-теоретический аспект	308
<i>Кожмяко Д. А.</i> Слово как нетипичный компонент хореографического произведения	312
<i>Бодунова И. И.</i> Старинные балльные танцы: исторический и современный аспекты	320
<i>Коновальчик И. В.</i> Развитие белорусской народно-сценической хореографии периода «нулевых»	325
<i>Навроцкая О. А.</i> Антуражная хореография Беларуси: характеристика развития на современном этапе	330
<i>Столяр О. Н.</i> Актуальные методические рекомендации при проведении занятий по дисциплине «Европейская и латиноамериканская программа»	334
<i>Фань Чжунтао.</i> Применение повседневных артефактов как сценического реквизита в искусстве китайского танца	338
<i>Гажевская-Пешак Т. С.</i> Пейзажная лирика в хоровом творчестве Н. Литвина (на примере хорового цикла «Родные вобразы»)	342
<i>Войтик С. Ф.</i> Локальные типы многоголосия в традиционной песенной культуре Понемонья	348
<i>Вольнец Е. Н.</i> Современные формы популяризации гармонии в музыкальной культуре Беларуси	354
<i>Баранова Н. В.</i> Некоторые аспекты развития музыкально-образного мышления у студентов хоровой специализации посредством фортепианных переложений оперно-симфонической музыки	359

Секция 2

Историко-культурное наследие: опыт сохранения, трансляции и репрезентации

<i>Бамбешка І. І.</i> Мемарыялізацыя асобы музейнымі сродкамі: да пытання аб фарміраванні тэрміна «мемарыяльны музей»	364
<i>Зими́на М. В.</i> Понятие превентивной консервации в современной музеологии	370
<i>Наумова Е. Г.</i> Технологии искусственного интеллекта как инструмент сохранения историко-культурного наследия Беларуси	374
<i>Ли Пэн.</i> Трансляция традиционной китайской медицины в мировое пространство	382

Секция 3
Информационные технологии в культуре:
новации и перспективы развития

<i>Жилинская Т. С., Якимович В. С.</i> Геймификация обучения: существенные характеристики и специфика ее реализации при подготовке менеджеров-культурологов	387
<i>Жилинская Т. С., Бачурина Т. В., Кунцевич О. М.</i> Цифровая культура как драйвер трансформации личности	393
<i>Федосова А. А.</i> Стратегия цифрового продвижения учреждения культуры как инструмент планирования рекламной деятельности ...	398
<i>Руткевич С. А.</i> Искусственный интеллект в искусстве: основные тенденции развития и перспективы дальнейшего применения	404
<i>Гончарик Н. Г., Серегина Л. А.</i> Особенности современных цветочных пространств и технологий мониторов	408
<i>Бовбель Е. В.</i> Исследование феномена послушания и ответственности с помощью анализа больших данных сферы культуры	414

Секция 4
Межкультурные коммуникации и диалог культур:
традиции и новации

<i>Макаревич А. В.</i> Тренд в пространстве социокультурной коммуникации: трактовка понятия и проблема идентификации	419
<i>Шаймерденова С. К.</i> Всемирные игры кочевников – международный символ дружбы и культурного обмена	423
<i>Кузнецова Е. В.</i> Культурный код: определение и особенности проявления в современном рекламном дискурсе	429
<i>Смоликова Т. М.</i> Инновационные подходы к рекламным коммуникациям на основе AI-технологий	435
<i>Лебедева Д. В.</i> Стереотипы и предрассудки в межкультурной коммуникации	442
<i>Руңцо Д. В.</i> Корпоративная культура и межкультурные коммуникации: нравственно-этические проблемы	448

Секция 5
Библиотечно-информационная деятельность
в системе культурно-образовательного потенциала социума

<i>Галковская Ю. Н.</i> Актуальные проблемы совершенствования содержания библиотечно-информационного образования	452
<i>Зыгмантович С. В.</i> Формирование профессиональных компетенций будущих библиотечных специалистов для реализации социально-культурных функций	459
<i>Козленко Е. Ю.</i> Понимание студентами сущности и возможностей профилизации «Аналитика»	466

<i>Политевич Е. Э.</i> Создание и распространение профессионального цифрового библиотечного медиаконтента	471
<i>Гладырева Н. А.</i> Применение технологии проблемного обучения для развития критического мышления студентов при обеспечении медиабезопасного поведения в информационном пространстве	478
<i>Ткаченко А. С.</i> Активное чтение как нестандартный способ прочтения художественной литературы	483

Секция 6

Педагогика социально-культурной деятельности: современные формы и пути развития

<i>Шелупенко Н. Е., Шаколо А. В.</i> Патриотизм как детерминанта развития национального культурного пространства Беларуси	491
<i>Ушакова В. М.</i> Основные аспекты развития инновационной педагогики на современном этапе	496
<i>Казлоўская Л. І.</i> Сучасныя падыходы да класіфікацыі культурна-дасугавых праграм	503
<i>Самерсова Н. В.</i> Теоретико-практические основы педагогического моделирования социально-культурной деятельности детей и молодежи	508
<i>Цыркун Н. А.</i> Стихотерапия как метод развития творческих способностей и научного мышления специалистов сферы культуры ...	512
<i>Цыркун И. И.</i> Психологический анализ представлений слушателей ИПКиПК об учителе начальных классов и о специалисте сферы культуры	517

Секция 7

Белорусская и зарубежная филология: особенности и инновационные формы изучения в учреждениях высшего образования сферы культуры и искусства

<i>Пісарэнка А. М.</i> Тыпалогія вобразаў і вобразнасці мастацкага тэксту (да юбілею паэта Міколы Шабовіча)	523
<i>Клімаў І. П.</i> Тэматыка і кампазіцыя прадмовы Сымона Буднага да Нясвіжскага катэхізіса 1562 г.	529
<i>Тычына С. М.</i> Тыпалогія вобраза героя «свой сярод чужых, чужы сярод сваіх» у рамантычнай літаратуры XIX ст. і сучаснай літаратурнай казцы (на прыкладзе творчасці Д. Ф. Купера і Д. Роўлінг)	535
<i>Безмен С. Г.</i> Использование технологии «warming up» при обучении английскому языку студентов неязыкового вуза	542
<i>Влазнюк Н. И.</i> К вопросу об определении понятия «мир музыки» ...	547
<i>Попова Д. Б.</i> Эссе как способ реализации письменно-коммуникативной компетенции в контексте иноязычного профориентированного обучения	550

СЕКЦИЯ 2
**ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ:
ОПЫТ СОХРАНЕНИЯ,
ТРАНСЛЯЦИИ И РЕПРЕЗЕНТАЦИИ**

УДК 069.51:725.945

***И. И. Бамбешка,**
кандыдат культуралогіі, дацэнт кафедры гісторыка-культурнай
спадчыны ўстанавы адукацыі «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
культуры і мастацтваў», Мінск, Беларусь*

**МЕМАРЫЯЛІЗАЦЫЯ АСОБЫ МУЗЕЙНЫМІ СРОДКАМІ:
ДА ПЫТАННЯ АБ ФАРМІРАВАННІ ТЭРМІНА
«МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ»**

Анатацыя. Адною з галоўных сацыякультурных функцый музея з'яўляецца дакументаванне. Аб'ектамі дакументавання могуць быць не толькі падзеі, з'явы і працэсы, што адбываюцца ў прыродзе і грамадстве, але і сама гістарычная асоба, яе жыццёвы шлях і прафесійная дзейнасць. У такім выпадку магчыма ўзнікненне мемарыяльных музеяў. У артыкуле здзейснена спроба прасачыць фарміраванне паняцця «мемарыяльны музей».

Ключавыя словы: асоба, музей, мемарыялізацыя, мемарыяльныя музей.

***I. Bambeshka,**
PhD in Culturology, Associate Professor of the Department
of Historical and Cultural Heritage of the Educational Institution
"Belarusian State University of Culture and Arts", Minsk, Belarus*

**MEMORIALIZATION OF A PERSON THROUGH MUSEUM
MEANS: ON THE QUESTION OF THE FORMATION
OF THE TERM "MEMORIAL MUSEUM"**

Abstract. One of the primary sociocultural functions of a museum is documentation. Documentation can focus not only on events, phenomena,

and processes occurring in nature and society, but also on the historical figure themselves, their life and professional activities. In this context, memorial museums may emerge. This article attempts to trace the development of the concept of the "memorial museum".

Keywords: person, museums, memorialization, memorial museums.

Сучаснае музеезнаўства, пры ўсёй варыятыўнасці і шырыні меркаванняў, вылучае наступныя базавыя ці дамінантныя сацыякультурныя функцыі музея: дакументаванне і адукацыйна-выхаваўчую [14, с. 181]. Функцыя дакументавання, з музеялагічнага пункту гледжання, – гэтая функцыя доказу – пацвярджэнне сродкамі музейных прадметаў развіцця грамадства, культуры ці прыроды [18, с. 48]. Музейнае дакументаванне – спецыфічная дзейнасць, якая заключаецца ў планамерным і сістэматычным назапашванні сведчанняў развіцця прыроды і грамадства. Гэтая праца праводзіцца музейнымі метадамі, а вынікам яе з’яўляюцца музейныя фонды. Мэта дакументавання – дасягненне адэкватных суадносін паміж з’явай (падзеяй, фактам) і дакументамі, сведчаннямі гэтай з’явы, адабранымі ў музей. Аб’ектамі музейнага дакументавання (камплектавання, вывучэння і інтэрпрэтацыі музейнымі сродкамі) могуць быць не толькі гістарычныя, культурныя, палітычныя, эканамічныя і інш. з’явы і працэсы, але і асоба чалавека, яго жыццё і дзейнасць [17, с. 172].

Асоба ў прасторы музея прадугледжвае некалькі варыянтаў інтэрпрэтацыі. Першым варыянтам выступае асоба як стваральнік (ініцыятар, арганізатар музейнай справы, мецэнат і калекцыянер, дырэктар музея і захавальнікі), а таксама звычайныя навуковыя супрацоўнікі, якія ад моманту з’яўлення першых музеяў адыгрывалі знакавую ролю ў музейным жыцці ў яго гістарычнай перспектыве і забяспечваюць яго развіццё сёння. У другім выпадку асоба паўстае як адрасат музейнай камунікацыі незалежна ад узроставых, гендарных і іншых характарыстык. У музейнай супольнасці і навуцы ён абазначаецца як музейны наведвальнік, а ў сукупнасці з’яўляецца музейнай аўдыторыяй. Апошні варыянт – асоба як мемарыялізуемая персона, як аб’ект музейнага комплектавання і экспанавання. Гэта выдатныя гістарычныя дзеячы, дзеячы культуры, навукі і мастацтва, асабістыя якасці і дасягненні якіх пакінулі значны

і важкі след у нейкай сферы і могуць быць прыкладам для нашчадкаў [7, с. 257].

Апошняя інтэрпрэтацыя асобы ў прасторы музея выводзіць на аб'ект даследавання – мемарыяльны музей як асаблівую катэгорыю музеяў. Менавіта стварэнне адпаведнага музея з'яўляецца самай дзейнаснай формай мемарыялізацыі як мэтанакіраванай дзейнасці па захаванні, замацаванні і перадачы наступным пакаленням памяці аб той ці іншай гістарычнай асобе ці падзеі [16, с. 219].

Паняцце «мемарыяльны музей» увайшло ў айчынную музейную практыку ў XX ст., а ў навуковы ўжытак, па меркаванні асобных даследчыкаў, – толькі ў канцы мінулага стагоддзя [1, с. 8]. Упершыню характарыстыку мемарыяльнага музея ў 1938 г. прапанаваў І. Р. Клабуноўскі. У артыкуле часопіса «Маскоўскі краязнавец» ён характарызуе стан музейнага будаўніцтва ў Маскоўскай губерні і ў структуры музейнай сеткі вылучае музеі краязнаўчыя, гісторыка-побытавыя і мемарыяльныя, характарызуючы апошнія як музеі, звязаныя з выдатнымі дзеячамі ці знакавымі падзеямі [4, с. 27].

Тым не менш у 1920–1960 гг. сярод музеезнаўцаў было распаўсюджана меркаванне, што да мемарыяльных музеяў, зыходзячы з этымалогіі гэтага слова, можна было аднесці ўсе музеі, прысвечаныя выдатным дзеячам ці гістарычным падзеям, нават тыя з іх, якія ствараліся на месцах, не звязаных з гэтымі людзьмі і падзеямі, і якія не мелі ў сваіх экспазіцыях мемарыяльных прадметаў [19, с. 341].

Тэарэтычныя распрацоўкі, здзейсненыя ў межах падрыхтоўкі першага савецкага падручніка «Асновы савецкага музеезнаўства», дазволілі часткова вярнуцца да вызначэння І. Р. Клабуноўскага адносна мемарыяльнага музея наступным чынам: «мемарыяльныя музеі захоўваюць і экспануюць матэрыялы, якія звязаны са знакамітымі гістарычнымі дзеячамі, з жыццём і дзейнасцю выдатных дзяржаўных і палітычных дзеячаў, выдатных людзей у галіне навукі і тэхнікі, мастацтва і літаратуры [9, с. 13]. Такім чынам, мемарыяльнасць месца для аўтараў падручніка не была вызначальнай якасцю, пра яе ўвогуле не згадваецца, але акцэнтуюцца ўвага на мемарыяльных прадметах. Вынікі разваг аб сутнасці мемарыяльнага музея былі замацаваны ў Палажэнні аб мемарыяльных музеях сістэмы Міні-

стэрства РСФСР, якое было зацверджана 18 чэрвеня 1955 г. [10].

1960–1970-я гг. характарызуюцца імклівым павелічэннем колькасці мемарыяльных музеяў, што часткова было абумоўлена працэсам масавай рэабілітацыі рэпрэсаваных дзеячаў навукі, культуры, мастацтва [2, с. 357]. У сувязі з гэтым было неабходна тэрэтычна пераасэнсаваць дэфініцыі мемарыяльнага музея. На старонках музеязнаўчых выданняў разгарнулася дыскусія аб прыродзе мемарыяльнасці і вызначэнні названай катэгорыі музеяў. Так, пашыранае тлумачэнне мемарыяльнага музея прапанавалі савецкія гісторыкі Ю. Ф. Конанаў і В. М. Хеўраліна. Яны характарызавалі мемарыяльны музей як музей, прысвечаны выдатным дзеячам і гістарычным падзеям, ствараемы на тэрыторыі і ў дамах, дзе жылі вядомыя асобы. Экспазіцыі падобных музеяў з максімальнай дакладнасцю ўзнаўлялі абстаноўку, у якой жыла мемарыялізуемая асоба [5, с. 133–134]. Аўтары паспрабавалі распрацаваць тыпалогію мемарыяльных музеяў, вылучыўшы тры тыпы музеяў: біяграфічны, мемарыяльна-бытавы (з захаваннем абстаноўкі), спалучэнне біяграфічнай экспазіцыі і мемарыяльна-бытавога комплексу [Там жа, с. 119].

У 1966 г. у абмеркаванні праблемы мемарыяльнага музея ўключыўся вядучы савецкі музеязнаўца А. М. Разгон, які сваю пазіцыю выклаў у артыкуле, прысвечаным мемарыяльным гісторыка-рэвалюцыйным музеям. Аўтар характарызуе мемарыяльны музей як асаблівую разнавіднасць музея, прысвечанага выдатным гістарычным падзеям, дзяржаўным, палітычным, грамадскім і ваенным дзеячам, дзеячам навукі, літаратуры і мастацтва [12, с. 56]. У далейшым такое разуменне мемарыяльнасці было зафіксавана ў слоўніках і энцыклапедыях. Неабходным кампанентам мемарыяльнасці лічыцца аўтэнтычнасць месца: мемарыяльны будынак з захаванай ці адноўленай на дакументальнай аснове мемарыяльнай абстаноўкай, дзе жыў чалавек ці адбывалася падзея. Такое разуменне мемарыяльнасці музея было замацавана Палажэннем аб мемарыяльным музеі сістэмы Міністэрства культуры СССР 1967 г. [11].

У 1973 г. даследаванні групы мемарыяльных музеяў гістарычнага профілю, сярод якіх асаблівая ўвага надавалася гісторыка-рэвалюцыйным музеям, было праведзена вядомым савец-

кім даследчыкам-музеязнаўцам С. А. Каспарынскай. Крытыкуючы пазіцыю сваіх папярэднікаў, аўтар прапанавала наступнае вызначэнне: «Мемарыяльным музеём мы лічым музей, прысвечаны якой-небудзь падзеі або асобе, размешчаны на памятным месцы (дом, сядзіба, месца бітвы і г. д.) і які мае комплекс мемарыяльных прадметаў, якія аднаўляюць у поўным аб'ёме або часткова абстаноўку, у якой адбылася падзея ці жыві і працаваў вядомы чалавек». Даследчыца прапанавала таксама класіфікацыю мемарыяльных музеяў, разбіўшы іх на 4 групы ў залежнасці ад захаванасці мемарыяльнага будынка і абстаноўкі. «Эталонам» мемарыяльнага музея аўтар лічыць музей, размешчаны ў цалкам захаваным або часткова рэканструяваным будынку, «з мемарыяльным становішчам, якое захавалася ў недатыкальнасці» [3, с. 3, 5].

Падобнае вызначэнне мемарыяльнага музея зацвердзілася ў музеязнаўчай навуцы і было характэрна для даследчыкаў наступных пакаленняў. Прадстаўлена яно і ў шматлікіх падручніках, якія былі выдадзены ў канцы ХХ – пачатку ХХІ ст., і ў музеязнаўчых слоўніках [13, с. 54–55; 14, с. 84–85]. У першыя дзесяцігоддзі ХХІ ст. пытанне аб мемарыяльных музеях ізноў стала актуальным. Грунтуючыся на даследаваннях савецкіх даследчыкаў, сучасныя аўтары спрабуюць ахарактарызаваць мемарыяльны музей як культурны феномен сучаснасці [1, с. 5], як адзін з найбольш запатрабаваных і эфектыўных актараў мемарыяльнай культуры [20, с. 97], вызначыць іх ролю ў канструяванні дзяржаўнага міфа і гістарычнай памяці [6, с. 100] і інш. У савецкім і затым постсавецкім музеялагічным дыскурсе разуменне мемарыяльнага музея звязваецца з захаваннем і актуалізацыяй персанальнай, асабістай, мемарыяльнай спадчыны [15].

Такім чынам, можна канстатаваць, што паняцце «мемарыяльны музей» за час свайго існавання істотным чынам эвалюцыянавала. Разуменне мемарыяльнага музея было замацавана ў працах А. М. Разгона і С. А. Каспарынскай, зафіксавана ў слоўніках і энцыклапедыях. Неабходным кампанентам мемарыяльнасці стала лічыцца аўтэнтычнасць месца. У залежнасці ад аб'екта музеефікацыі мемарыяльныя музеі падзяляюцца на музей-кватэру, дом-музей, музей-майстэрню, музей-кабінет, музей-сядзібу і г. д. Профіль мемарыяльнага музея вызначаецца па роду дзейнасці мемарыялізуемай асобы ці падзеі: гісторыка-

мемарыяльныя, літаратурна-мемарыяльныя і інш. [8, с. 243–244].

Асаблівая каштоўнасць мемарыяльных музеяў вызначаецца тым, што яны ствараюцца з мэтай ушанавання памяці аб выдатных асобах ці знакавых падзеях. Такія музеі – гэта свайго роду «вузляк для напаміну». Сёння яны складаюць шматлікую колькасць і прадстаўлены практычна ва ўсіх профільных групах музеяў.

1. Брагина, Л. А. Мемориальный музей как культурный феномен современности / Л. А. Брагина // Культурное наследие Сибири : сб. науч. ст. / М-во образования РФ, Алтайский гос. ун-т, Отд-ние «Искусство», Научно-исследовательский ин-т гуманитарных исслед. ; науч. ред. и сост. Т. М. Степанская. – Барнаул, 2014. – № 16. – С. 5–13.

2. Дмитриева, Е. К. Мемориальные музеи / Е. К. Дмитриева // Рос. музейная энцикл. : в 2 т. – М., 2001. – Т. 1. – С. 356–358.

3. Каспаринская, С. А. Мемориальные музеи исторического профиля / С. А. Каспаринская // Историко-революционные и литературные мемориальные музеи : сб. ст. ; науч. ред. и сост. С. А. Каспаринская. – М., 1973. – С. 3–87. – (Труды ; т. 12).

4. Клабуновский, И. Г. Музейное строительство в Московской губернии / И. Г. Клабуновский // Московский краевед. – 1928. – Вып. 7–8. – С. 18–36.

5. Кононов, Ю. Ф. Мемориальные музеи, посвященные деятелям науки и культуры СССР (1917–1956) / Ю. Ф. Кононов, В. М. Хевролина // Очерки истории музейного дела в СССР : сб. работ / М-во культуры СССР, Науч.-исслед. ин-т культуры. – М., 1963. – Вып. 5. – С. 119–189.

6. Мазур, Л. Н. Мемориальные музеи политических деятелей в пространстве исторической памяти современной России / Л. Н. Мазур // Диалог со временем. – 2019. – Вып. 66. – С. 100–119.

7. Мастеница, Е. Н. Личность в музейном пространстве: антропоцентрический подход / Е. Н. Мастеница // Вестн. Томск. гос. ун-та. Культурология и искусствоведение. – 2024. – № 53. – С. 254–266.

8. Музейное дело в России / под ред. М. Е. Каулен (отв. ред.) ; И. М. Косовой, А. А. Сундиевой. – 2-е изд. – М. : Изд-во «ВК», 2005. – 614 с.

9. Основы советского музееведения / редкол.: П. И. Галкина, В. К. Гарданов, И. П. Иваницкий [и др.]. – М. : Гос. изд-во культ.-просвет. лит., 1955. – 375 с.

10. Положение о мемориальных музеях системы Министерства культуры РСФСР: [Утв. 18/VI 1955 г.]. – М. : Госкультпросветиздат, 1955. – 12 с.

11. Положение о мемориальном музее системы Министерства культуры СССР : утверждено Министерством культуры СССР 24 янв. 1967 г. – М. : [б. и.], 1967. – 9 с.

12. Разгон, А. М. Историко-революционные мемориальные музеи и коммунистическое воспитание трудящихся / А. М. Разгон // Роль музеев в коммунистическом воспитании трудящихся : сб. ст. / под ред. А. С. Королевой [и др.] ; М-во культуры РСФСР, Науч.-исслед. ин-т музееведения. – М., 1966. – С. 56–86.

13. Словарь актуальных музейных терминов // Музеи. – 2009. – № 5. – С. 47–68.

14. Словарь музейных терминов / М-во культуры Российской Федерации, ФГУК «Государственный центральный музей современной истории России». – 2-е изд., перераб., доп. и испр. – М. : ГЦМСИР, 2010. – 229 с.

15. Снеговская, Е. А. Мемориальность в музее: основные подходы к определению, проблемы дефиниции / Е. А. Снеговская // Журнал Института наследия. – 2023. – № 1 (32). – URL: <https://nasledie-journal.ru/ru/journals/568.html> (дата обращения: 10.09.2024).

16. Соколова, К. Н. Мемориализация и музеефикация памятных мест (на примере создания музейных экспозиций, посвященных В. И. Белову) / К. Н. Соколова // Мир и война в поэзии Сергея Орлова : сб. ст. межрег. науч.-практ. конф., Белозерск, 21–22 авг. 2021 г. – Вологда, 2021. – С. 219–222.

17. Чернова, А. А. Музейное документирование как объект теоретических изысканий исследователей / А. А. Чернова // Вестн. Кемеров. гос. ун-та культуры и искусств. – 2018. – № 42. – С. 168–174.

18. Шляхтина, Л. М. Основы музейного дела: теория и практика : учеб. пособие / Л. М. Шляхтина. – М. : Высш. шк., 2005. – 183 с.

19. Юренева, Т. Ю. Музееведение : учебник для высш. школы / Т. Ю. Юренева. – М. : Акад. проект, 2003. – 558 с.

20. Ярычев, Н. У. Мемориальный музей как актор мемориальной культуры / Н. У. Ярычев // Челябинский гуманитарий. – 2023. – № 1 (62). – С. 97–102.

УДК 069.6+351.852

М. В. Зимина,

аспирант учреждения образования «Белорусский государственный университет культуры и искусств», Минск, Беларусь

ПОНЯТИЕ ПРЕВЕНТИВНОЙ КОНСЕРВАЦИИ В СОВРЕМЕННОЙ МУЗЕОЛОГИИ

Аннотация. Превентивная консервация является одним из важных направлений музейной деятельности, цель которого – сохранение культурного наследия. Превентивная консервация направлена на предотвра-